

*А. В. Хомутенко, д.е.н., професор,
професор кафедри фінансів,
О. І. Жечева, студентка
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна*

ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ЗАСІБ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

Корупція в Україні все ще залишається актуальною проблемою, яка створює загрозу соціальній справедливості, перешкоджає економічному розвитку та розбудові правової держави. Підтвердженням цього є складений міжнародною неурядовою організацією Transparency International у 2020 році щорічний рейтинг сприйняття корупції, у якому Україна посіла 117 місце серед 180 країн світу [1]. На запобігання корупції, усунення передумов для її виникнення та виявлення спрямований фінансовий контроль, який здійснюється як уповноваженими органами державної влади, так і громадськими організаціями.

За результатами опитування, проведеного в Україні в 2020 році серед трьох цільових аудиторій (населення, бізнес та експерти), Національне агентство з питань запобігання корупції (далі – НАЗК) дійшло до висновку, що корупція є другою за значущістю суспільною проблемою після війни. При цьому висока вартість та низька якість медичних послуг, висока вартість життя та низькі зарплати, а також несправедливість в системі правосуддя відповідно посіли третє, четверте та п'яте місця відповідно. Найкорумпованішою інституцією, на думку населення, бізнесу та експертів є митниця. Крім того, у звіті уповноваженого органу зазначено, що, за оцінкою населення, в 2020 році корумпованість більшості вітчизняних інститутів зросла, виключення становив лише інститут президентства в Україні [2].

Щодо рівня обізнаності населення в звіті НАЗК відмічається, що інтерес до державних органів, уповноважених протидіяти та боротися з корупцією, суттєво знизився. Слід зазначити, що серед антикорупційних органів найнижче

населення оцінило ефективність роботи антикорупційного суду. Найвищу оцінку представники бізнесу поставили Спеціальній антикорупційній прокуратурі (САП) та Національному антикорупційному бюро України (НАБУ). Натомість експерти, на противагу населенню та бізнесу, найвище оцінили боротьбу з корупцією, яку в межах своєї діяльності здійснює Вищий антикорупційний суд (ВАКС) [2].

Відмітимо, що антикорупційні органи регламентовано в Законі України «Про запобігання корупції». Нормативно-правовий акт також встановлює основні засоби антикорупційної діяльності, ключовим із яких є фінансовий контроль. Такий контроль визначено як систему заходів, спрямованих на запобігання корупції, що, здебільшого, зводяться до порядку заповнення та подання декларацій, які зобов'язані подавати, зокрема «посадові особи юридичних осіб публічного права ...», а також «представників громадських об'єднань, наукових установ, навчальних закладів, експертів відповідної кваліфікації ...» [3, ст. 3.2]. Важливо зазначити те, що декларувати свій майновий стан повинен не тільки суб'єкти декларування, а й члени їх сім'ї. Нормативно встановлено, що декларація заповнюється на офіційному веб-сайті НАЗК, а уповноважений центральний орган виконавчої влади, в свою чергу, перевіряє достовірність зазначених відомостей та притягає до відповідальності осіб за несвоєчасне подання декларацій без поважних причин або умисне подання недостовірних відомостей до декларацій відповідно до положень ст. 176-2 Кодексу про адміністративні правопорушення України [4].

До наявних у сфері антикорупційної діяльності проблем віднесено те, що заходи юридичної відповідальності не поширюються на окремі правила, заборони та обмеження, встановлені антикорупційним законодавством. У результаті це значно знижує показники превентивного та забезпечувального потенціалу, що має негативний вплив на діяльність НАЗК, а також судів, прокуратури та Національної поліції [5]. Саме тому з метою вдосконалення нормативно-правових засад антикорупційної діяльності в Україні в листопаді

2020 року Верховна Рада України ухвалила за основу проект Закону України «Про засади державної антикорупційної політики на 2020–2024 роки».

Важливим інструментом упередження корупції є матеріальне заохочення для осіб, що повідомляють про факти таких неправомірних дій. Так, відповідно до Закону про запобігання корупції матеріальна винагорода за виявлення корупціонерів встановлена в розмірі 10% від грошового розміру предмета корупційного злочину або розміру завданих державі збитків від злочину після ухвалення обвинувального вироку суду. Водночас, населення погано поінформоване про існування такої норми.

Підсумовуючи усе вищезазначене, відмітимо, що корупція є однією з головних проблем нашої країни, а фінансовий контроль є одним із найдієвіших засобів боротьби з корупцією, переважно як запобіжний захід. Для того, щоб вступити на «без корупційний шлях», на нашу думку, в першу чергу, потрібно вдосконалити законодавчу базу в сфері фінансового контролю та посилити відповідальність за вчинені порушення.

Література

1. Індекс сприйняття корупції – 2020 / Transparency International. URL: <https://ti-ukraine.org/research/indeks-spryjnyattya-koruptsiyi-2020/>
2. Дослідження НАЗК «Корупція в Україні 2020: розуміння, сприйняття, поширеність». URL: <https://nazk.gov.ua/uk/doslidzhennya-koruptsiyi/>
3. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1700-18/paran738#n738>.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 7.12.1984 р. № 8074-10. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>
5. Про засади державної антикорупційної політики в Україні на 2020–2024 роки: Проект Закону України. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/Novyny/199198.html>